

Afrapportering om forebyggende selvmordsundervisning

Rapporten vil beskrive :

- 1) Tilrettelæggelse af undervisningen
- 2) Gennemførelsen af undervisningen
- 3) Undervisningsmateriale/Litteratur
- 4) Erfaringsopsamling, forslag til justeringer
- 5) Plan for implementering

Ad 1) Tilrettelæggelse af undervisningen

Undervisningen var tilrettelagt som en temadag om selvmord. Temadagen var inddelt i 3 dele. Først to oplæg med film og cases. Herefter en gæstelærer med erfaringer fra praksis. Oplæggene skulle give basal viden om selvmord, sådan at de efterfølgende cases kunne bearbejdes seriøst. Målet var at få aktiveret de studerende i en diskussion. I diskussionerne skulle de studerendes værdier, holdninger, normer og reaktioner omkring selvmord, komme til udtryk og dermed til diskussion og refleksion. Temadagen gjorde en del brug af cases og en film. Ud over at lægge op til diskussion skulle casene også forsøge at relatere emnet til praksissituationer, hvor pædagoger skal kunne identificere selvmordsadfærd og reagere herpå. Se også ansøgningen side 6. (bilag 1)

Ad 2) Gennemførelse af undervisning

Under denne overskrift vil følgende blive behandlet

- Lærernes erfaring med undervisningen herunder brug af cases.
- Studerendes evaluering af forløb.
- Gæstelærer oplæg
- Afrundende evaluering, SMTTE evalueringsmodel

Første læreroplæg handlede om introduktion til temaet samt om psykologiske og biologiske årsagsforklaringer på selvmord. Underviseren har beskrevet følgende:

”Kort tid efter at undervisningen var begyndt forlod en studerende lokalet. To studerende samt jeg gik med. Den studerende havde oplevet selvmord i nærmeste familie og havde brug for at tale om dette. Jeg gik tilbage til holdet efter et stykke tid og spurgte om der var andre på holdet, der havde oplevet selvmord tæt på livet. Det viste sig at være tilfældet og nogle af disse studerende fortalte om deres oplevelser og erfaringer.

Timerne fik et lidt andet forløb end planlagt, idet jeg valgte at lade de studerendes erfaringer og spørgsmål styre rækkefølgen af det faglige stof – hvorfor heller ikke alt det planlagte blev nået. Filmen ”Det tavse råb” gav anledning til stor diskussion og ligeledes holdninger til det at begå selvmord.

Undervisers evaluering af timerne:

Jeg burde i introduktionen af timerne være kommet ind på, at det at tale om selvmord kan være følelsesmæssigt belastende og spørge om der er studerende, der har haft selvmord tæt på. Dette var egentligt også planlagt – men glippede.

De studerende kunne have set filmen i forvejen, således at der havde været mere tid til at drøfte filmen.

Derudover vurderer jeg, at de planlagte temaer og den diskussion, der blev gennemført var særdeles relevante.

Andet læreroplæg havde en sociologisk indfaldsvinkel samt et handleperspektiv:

Lektionerne tog afsæt i de teoretiske oplæg, der havde været om emnet de foregående timer.

Lektionerne var opbygget ud fra to perspektiver.

- a) Sociologisk
- b) Praktisk med casebearbejdelse

Ad a) Sociologisk:

- Emnet blev drøftet ud fra størrelse på årgange (Durkheim)
- Mediernes betydning
- Kendskab til suicidal adfærd
- Mestringsstrategier
- Selvidentitet (Giddens)
- Skyld og skam (Giddens)
- Personlig udvikling (Giddens)
- Træk ved ’moderniteten’:
Stigende overvågning af det enkelte menneske
Ændring i relationer: Formynder relationer forvandles til service relationer.

Ad b) Casearbejde ud fra 2 cases og casemetode.

Underviseren vurderer, at lektionerne forekom relevante for studerende, der havde lejlighed til at drøfte selvmord, også her med et rum til at fremkomme med egne følelser omkring dette.

De studerendes evaluering:

Evalueringen var et spørgeskema, uddelt til hver af de 8 grupper, som var udformet sådan at de studerende skulle skrive deres meninger om forskellige aspekter i forbindelse med temadagen (se bilag 2).

Vi vil her fremdrage nogle aspekter, som er fremtrædende i evalueringerne.

Der var overvejende tilfredshed med temadagen. Dog var der flere tilbagemeldinger som påpegede at der var gentagelser i gæstelæreroplægget set i forhold til formiddagens oplæg.

Et gennemgående træk var at emnet berørte de studerende, som det også fremgik af lærernes tilbagemelding. De studerende mente at emnet var relevant at forholde sig til. Her blev fremhævet at det var godt at "kikke på egne normer" og godt at blive "konfronteret" med egne meninger og synspunkter". Det blev endvidere fremhævet at det var godt med "case arbejde". Her ser vi det som et udtryk for at emnet blev forsøgt relateret til de studerende selv og deres arbejdsområde.

Der var dog også en gruppe som efterlyste uddybelse af emnet "noget mere relevant og dybdegående". Gruppen gav udtryk for, at der var store forventninger til temadagen.

Evaluering ud fra SMTTE – modellen: Se bilag 3

På ViborgSeminariet arbejdes med en evalueringmodel kaldet SMTTE modellen, derfor er der udarbejdet en evaluering netop med udgangspunkt i denne tænkning. I modellen arbejdes ikke med et eksakt mål, der skal nås, men med nogle intentioner. Denne model har fokus på sammenspillet mellem forskellige faktorer som øver indflydelse på formålet. Samtidig arbejder den med tegn, tegn på om en undervisning går i den rigtige retning. I bilag 3 er essensen af evalueringen, fremstillet. Den indeholder meget af det der er refereret i ovenstående, i en lidt mere koncentreret form.

Ad 3) Undervisningsmateriale og litteratur

Undervisningsmaterialet bestod af transparenter med stikord (se Bilag 4), film og cases (se Bilag 5 - 6) samt litteratur i kompendium (se Bilag 7).

Generelt vurderes undervisningsmaterialet som brugbart og at opfylde sit formål. Den anvendte film kunne have været vist på forhånd, sådan at der blev tid til mere diskussion. Filmen havde til hovedformål at introducere centrale problematikker i forbindelse med selvmordstruede.

En enkelt gruppe evaluerede at casene var søgte. Generelt oplever både studerende og undervisere casene et vigtigt udgangspunkt for diskussioner studerende imellem og på holdet, hvor læreren kunne styre diskussionen..

De to første cases, se bilag 5, har til formål at diskutere først etiske/moralske aspekter omkring selvmordsproblematikken. Dernæst signaler og tegn på selvmord.

De to andre cases, se bilag 6, har som mål at de studerende dels skal kunne identificere signaler og derefter diskutere handlemuligheder.

Kompendiet danner baggrund for temadagen og fungerer ligeledes efter hensigten. Se bilag 7 for indhold.

Ad 4) Erfaringsopsamling

Vi vil på baggrund af ovenstående mene at et temadag om selvmord overvejende har tjent sit formål. Temaet selvmord optager de studerende – de er usikre på, hvordan de skal agere og er derfor meget aktive og spørgende i undervisningen.

Det er centralt at få et engagement hos de studerende. Dvs. at undervisning og materiale mm. skal kunne inddrage de studerende på et eller flere niveauer. Her kan nævnes de diskussioner som de studerende har været medskabere af og deltaget i, f.eks. etiske/moralske overvejelser, forskellige teoretiske forklaringsmodeller, egne tanker og eventuel berøring med selvmordsproblematikken, endelig skal også nævnes hvordan man som fagperson kan forholde sig.

Udgangspunktet med film og cases har været godt og det forskellige undervisningsmateriale har også levet op til forventningerne. Relevante emner, der blev taget op – men der skulle nok have været præciseret mere, hvor de studerende lokalt kan hente hjælp og støtte i situationer, hvor de har mistanke om selvmord

Der er så meget relevant litteratur om selvmord, som de studerende selv kan læse. En stor del af undervisningen bør derfor handle om at tale om tabuer, fordomme og holdninger. Det er ikke nødvendigt at bruge tid på at gennemgå teori om selvmord. Det er vigtigere at der er tid til at bearbejde og drøfte teorien.

I forhold til gæstelærer oplæg er det vigtigt at gæstelæren har forstået hvad oplægget skal handle om og hvordan det falder ind i den øvrige temadag. Flere studerendes og lærers oplevelse af at der var gentagelse fra formiddagens oplæg, skal det fremover have mere opmærksomhed. De mere teoretiske dele af dette oplæg var i nogen grad en gentagelse af formiddagens oplæg. Til gengæld var beskrivelsen og drøftelsen af centrets måde at arbejde på meget relevant og inspirerende for drøftelsen af pædagogens rolle og handlemuligheder. Vi skal som arrangør være mere påpasselig med at sikre os at der er en forståelse for hvad oplægget skal omhandle. På trods af kritikken er vi stadig af den overbevisning at en gæstelærer med praksis erfaring kan tilføre temadagen nogle vigtige elementer. De perspektiver og erfaringer som en praksisviden og kunnen giver, kan hverken Seminarielærer eller studerende, tilføre en temadag.

Projektrammen hvori temadagen ligger, er fokuseret på social og specialpædagogik. I tilrettelæggelse af projekterne har de studerende frit valg af emner indenfor projektrammen. Derfor

kan vi ikke forlange at projektrapporterne omhandler netop selvmordsproblematik. Trods dette var flere grupper inde på selvmordsproblematikker i deres fremlæggelser. Hvor de studerendes projektemne naturligt lagde op til at med inddrage selvmordsproblematik blev det også taget op i den mundtlige fremlæggelse af projektrapporten.

Ad 5) Plan for implementering

Temadagen blev mulig, fordi vi fik økonomisk støtte fra center for selvmordsforebyggelse. Uden en sådan tilførelse af ekstra ressourcer er en gentagelse af temadagen ikke realistisk. Det vil være meget vanskeligt at finde plads til oplæg om selvmord indenfor de tidsmæssige rammer i det pågældende projekt.

Temaet selvmord har imidlertid forsøgsvis i foråret 03 været taget op i et andet projekt med titlen: Sundhed og mestring, hvor kun sundhedsfaget er repræsenteret. Der var her afsat 3 timer til oplæg/diskussion med sundhedsfagslæreren. De studerende fik dele af kompendiet fra temadagen og så filmen på forhånd. Derved blev der tid til at drøfte relevante problemstillinger.

I maj og juni drøfter de forskellige faggrupper på Viborg-Seminariet, hvad der er kerneområder i de forskellige fag og hvilke undervisningstemaer, der er relevante. Dette arbejde er altså ikke færdigt endnu. Men med de erfaringer vi har høstet med at inddrage selvmord i undervisningen skønner vi, at selvmord vil komme ind i sundhedsfagsprojektet. Indholdet vil i store træk blive det samme som på temadagen, dog med lidt mindre litteratur og uden gæstelærer. Selvmordsproblematikkerne vil blive behandlet i forbindelse med temaer som livskvalitet og trivsel samt mestring og udvikling af handlekompetence.

En ny bekendtgørelse venter muligvis forude. Danmarks Evalueringsinstitut har evalueret pædagoguddannelsen. Heri foreslås bl.a. at der skal være mulighed for at fordybe sig i forskellige brugergrupper (Danmarks evalueringsinstitut April 2003. s. 177). Det betyder at et emne som selvmord vil få mulighed for at blive behandlet på et mere grundigt niveau end det p.t. Bliver behandlet. Bl.a. vil det blive forsøgt at få indført gæstelæropplæg som på temadagen.

Med venlig hilsen

P.V.A. Eva Kristensen og Morten Hansen